

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

ЗАҢ ФАКУЛЬТЕТІ

**ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ, ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ ЖӘНЕ
КРИМИНАЛИСТИКА КАФЕДРАСЫ**

Келісілді
факультет деканы

_____ Байдельдинов Д.Л.
"_____" _____ 2018 г.

Бекітілген

Университеттің Ғылыми-әдістемелік
кеңесінің отырысында
Хаттама №__ от _____ 2018 г.

Оқу ісі жөніндегі Проректор

_____
"_____" _____ 2018 г.

ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫСТАР

**семинар сабақтарын өткізу бойынша
трасологиялық сараптаманың теориялық негіздері»
6М030500-Сот сараптамасы " мамандығы бойынша магистратура үшін»
заң факультеті**

АЛМАТЫ 2018 ж.

Әдістемелік ұсыныстар дайындалды з.ғ.д, профессор Жансараева Р. Е., аға оқытушы Шопабаев Б. А.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Заң факультетінің Ғылыми кеңесімен ұсынылған және бекітілген

Хаттама от « ____ » _____ 2018 г

Каф.меңгерушісі _____ Р.Е.Жансараева

Факультеттің әдістемелік кеңесі (Бюросы)

« ____ » _____ 2018 г., хаттама

Төрағасы _____ Урисбаева А.

1. Жалпы ережелер

"Сот сараптамасы" мамандығы бойынша оқитын студенттердің оқу жұмысының бір түрі семинар сабақтары болып табылады. Төменде ұсынылған ережелер негізінен тек сілтемелік сипатқа ие.

Практикалық сабақтар оқу үдерісінің қажетті элементтері болып табылады. Практикалық сабақтардың мақсаты-дәрістерде алынған білімді тереңдету, кеңейту, нақтылау, кәсіби маңызды дағдылар мен дағдыларды қалыптастыру. Практикалық сабақтар студенттердің кәсіби ойлауы мен сөйлеу мәдениетін дамытуға, соның ішінде заң терминологиясын меңгеруіне ықпал етеді, меңгерген білімін тексеруге мүмкіндік береді, жедел кері байланыс құралы ретінде әрекет етеді.

Практикалық сабақтарда студенттер нақты жағдайларға құқықтық нормаларды қолдану, нормативтік құжаттарды түсіндіру, көптеген құқықтық актілер арасында қажетті нормаларды таба білу дағдыларын игереді, сондай-ақ өз даралығын, ойлау дербестігін, өз позициясын қорғау қабілетін көрсетуге мүмкіндік алады.

Практикалық сабақтардың құрылымы әдетте келесі элементтерді қамтиды: ұйымдастыру бөлімі деп аталатын (оқытушы студенттерді қарсы алады, журналға қатыспағаны туралы белгі қояды, студенттердің сабаққа дайындалғанын анықтайды, оның тақырыбы мен жоспарын жариялайды); нақты материал бойынша студенттердің сұрақтарына жауаптар; негізгі бөлім (теориялық мәселелерді талқылау және есептерді шешу); қорытынды шығару (оқытушы барлық топтың жұмысын бағалайды, бағаларды жариялайды және түсініктеме береді, нақты студенттердің жұмысындағы табыстары мен кемшіліктерін белгілейді, келесі сабаққа тапсырма береді). Практикалық сабақтың негізгі бөлігі теориялық мәселелерді талқылаумен тапсырмаларды шешудің оңтайлы үйлесімділігіне бөлінеді, сонымен қатар уақыттың көп бөлігін міндеттерді шешуге алады, ал теориялық мәселелерді талқылауға 50 минуттық сабақтарда 10-15 минут уақыт бөлу ұсынылады. Теориялық мәселелерді талқылау әр түрлі формада болуы мүмкін: студенттік баяндамалар, есептерді шешу, теориялық семинар.

Оқытушы студенттерге баяндама қандай талаптарға жауап беруі тиіс екендігін түсіндіруі қажет. Баяндаманың тақырыбын тұжырымдағаннан кейін жұмыстары қолданылған авторларды атау керек, баяндаманың жоспарын баяндау керек және қойылған мәселелерді қысқаша қарастыру керек.

Тапсырмаларды шешу жазбаша, қойылған сұрақтар мен студенттердің дәптеріне толық жауаптар болуы тиіс. Тапсырмада аталған әрбір факт немесе оқиға, әдетте, олармен байланысты мәселелерді қою арқылы заңдық бағалауды талап етеді. Сұрақтардың әрқайсысына нақты жауап берілуі тиіс (иә, жоқ) және міндетті түрде заң нормасына сілтеме жасалуы тиіс. Бұл ретте студент осы норманы қалай қолданатынын көрсетіп, оны түсіндіру керек, тиісті жағдайларда ҚР Жоғарғы Сотының нормативтік қаулыларында көрсетілген норманы түсіндіруге, сондай-ақ оның доктриналы түсіндіруіне сілтеме жасау керек. Осындай әдістемені игерген Студент кәсіби міндеттерді тиімді шешудің аса құнды тәжірибесіне ие болады.

Семинар (лат. *seminarium*-отырғызғыш) - студенттердің жеке сұрақтар, мәселелерді жетекшінің тапсырмасы бойынша өз бетінше оқып, кейіннен баяндамалар түрінде рәсімдеумен және оларды бірлесіп талқылаумен құрылған оқу процесінің түрі. Семинар практикалық сабақтарға қарағанда теориялық сипатқа ие және белгілі бір пәнді тереңдетіп оқытуға арналған. Ол білім алушыларды оқу-танымдық қызметте үлкен дербестік танытуға бағыттайды, олардың білімін бекітуге ықпал етеді, өйткені семинар барысында алғашқы көздермен, құжаттармен, қосымша әдебиеттермен дербес жұмыс істеу нәтижесінде алынған білім жүйеленеді, тереңдетіледі және бақыланады. Семинарлардың басты мақсаты-студенттерге оқытылатын саланың ерекшеліктеріне қатысты теориялық білімді қолдану дағдылары мен іскерліктерін меңгеру мүмкіндігін қамтамасыз ету.

Негізгі мақсатты қондырғыға байланысты үш семинар түрі бар:

- 1) Осы курстың материалымен тығыз байланысты белгілі бір оқу курсын тереңдетіп оқытуға арналған семинар;
- 2) ең маңызды және әдіснамалық тұрғыдан типтік курс немесе бір тақырып тақырыптарын негізді пысықтауға арналған семинар;
- 3) арнайы семинарларға ауыса алатын жекелеген өзекті мәселелерді ғылыми әзірлеуге арналған зерттеу түріндегі семинар.

Арнайы семинарлар беделді ғалымның басшылығымен белгілі бір мәселе бойынша бастаушы зерттеушілердің қарым-қатынас мектебі болып табылады. Тәжірибелі жетекші ғылыми шығармашылық атмосферасын жасайды, студенттерді ұжымдық ойлау қызметіне бағыттайды, зерттеу жұмысының тиімді әдістерін қолданады. Қорытынды сабақта оқытушы, әдетте, студенттердің ғылыми жұмыстарына толық шолу жасайды, қорытынды жасайды, қозғалған мәселелерді әрі қарай зерттеу перспективаларын және оған қызығушылық танытқан студенттердің қатысу мүмкіндігін ашады.

Семинар сабақтары дәрістермен тығыз байланысты, алайда семинарлардың Оқу материалы дәріс материалын қайталамайды, дегенмен оның қағидаттық ережелерімен тығыз байланысты сақтайды. Оқытушының жетекшілік рөлі оқу жұмысын мұқият жоспарлауда, семинарда талқылау үшін маңызды сұрақтар беруде, өз бетінше оқуға арналған әдебиеттерді таңдауда, талқылау процесін басқаруда көрінеді. Әдетте семинарлық сабақтарға тақырыптың төрт-бес негізгі сұрақтары шығарылады.

Өткізу тәсіліне байланысты семинарлардың келесі түрлері бөлінеді.

Семинар-әңгімелесу семинар жоспарының барлық сұрақтары бойынша барлық студенттерді сабаққа дайындауды көздейді, қатысушылардың барынша санын тақырыпты белсенді талқылауға тартуға мүмкіндік береді. Оқытушы қысқаша кіріскеннен кейін жоспардың нақты мәселелері бойынша бірнеше студенттердің толық хабарламалары тыңдалады, олар басқа студенттердің сөз сөйлеулерімен толықтырылады, содан кейін барлық баяндамалар талқыланады, ал оқытушы қорытынды жасайды.

Семинар-пікірталастар немесе семинар-пікірталастар қандай да бір мәселені ұжымдық талқылау және шешу мақсатында қатысушылардың диалогтық қарым-қатынасына мүмкіндік береді. Талқылануға оқытылатын пәннің ең өзекті мәселелері шығарылады. Пікірталасқа қатысушылар өз ойларын нақты тұжырымдауға, өз көзқарасын белсенді қорғауға, дәлелді қарсылық білдіруге үйренеді. Семинар сабағының ең адекватты түрі барлық қатысушылардың тиісті орналасуымен "дөңгелек үстел" қағидаты бойынша талқылау өзін көрсетті. Бұл ретте студенттерді диалог арқылы пікірталас тақырыбын бірлесіп дамыту үшін қарым-қатынас және өзара іс-қимыл мәдениетіне үйрету маңызды.

Семинардың аралас түрі баяндамаларды талқылауды, қатысушылардың еркін баяндамаларын, жоспарланған пікірталастарды біріктіреді.

Студенттердің семинарларға дайындалуына педагогикалық басшылық жасау оқытушы сөз сөйлеу жоспарын құрастыруға көмектеседі, әдебиет көздерінің конспектілерін құрастыруға, рефераттар мен баяндамалардың мәтіндерін дұрыс ресімдеуге үйретеді, өзіндік жұмыс барысында туындаған барлық мәселелер бойынша кеңес береді.

Практикалық сабақтардың мақсаты: студенттердің қылмыстық құқықтың негізгі институттарының жалпы ережелерін білуін бекіту, қылмыстарды саралауда қажетті дағдыларды меңгеру және алған білімдерін өзінің болашақ практикалық қызметінде қолдана білу.

Оқытушы әрбір практикалық сабаққа мұқият дайындалуы, сабақ өткізу жоспарын ойлауы және жасауы тиіс. Дайындық кезінде курстың ерекшелігін ескеру керек, шыққан жалпы және арнайы әдебиеттерді, қолданыстағы заңнамадағы өзгерістерді үнемі қадағалау керек.

Теориялық мәселелерді қарастыру және міндеттерді шешу арақатынасын уақыт тұрғысынан ойластыру қажет. Сұрақтар мен міндеттер курс бағдарламасына сәйкес таңдалады.

Әрбір тақырыптың ерекшелігін ескере отырып, практикалық сабақтар таза практикалық (тек міндеттерді шешу) ретінде, семинар түрінде (негізгі теориялық мәселелерді қарау, міндеттерді шешу бағынышты сипатқа ие) және аралас (міндеттерді шешу теориялық мәселелермен, міндеттердің басты рөлінде біріктіру) жүргізілуі мүмкін.

Жекелеген тақырыптар бойынша аудиториялық бақылау жұмысын (10-15 минут) студенттердің бір-екі сұраққа қысқаша жауаптары түрінде (мысалы, "қатысу нысандары",

"қылмыстық жауапкершіліктен босату түрлері", "кешірім жасаудан рақымшылық жасау немен ерекшеленеді?" және т. б.).

Практикалық сабақтарды өткізу кезінде міндеттерді шешуде, практикалық мәселелерді талдауда барлық топтың белсенділігіне қол жеткізу қажет. Пікірталастар пайдалы. Студенттердің белсенділігі оқытушының өзіне, оның дайындығына, шеберлігіне, оқу үдерісін басқару және басқару шеберлігіне байланысты. Студенттер өз ойларын нақты және анық, қисынды түрде дәйектілікпен баяндауға, жауаптарды дәлелдей білуге, сұрақтарды дұрыс тұжырымдауға үйренуге қол жеткізу қажет.

Практикалық сабақтардың барлық тақырыптары бойынша слайдтарды, Оқытудың техникалық құралдарын (проектор және т.б.) пайдалану қажет. Кафедрада көрсетілген құралдар мен техникалық құралдар бар.

Студенттердің жауаптарына баға беру тапсырманы шешу соңында немесе қорытынды шығару кезінде теориялық мәселені қарастыру қажет.

Келесі сабаққа тапсырмада аудиториядан тыс өз бетінше шешілуі тиіс жоспардан, әдебиеттерден және тапсырмалардан басқа көрсету керек.

Практикалық сабақтарды өткізу студенттің өзіндік аудиториядан тыс дайындығын болжайды:

А) тақырып бойынша міндетті әдебиеттерді конспектілеу;

Б) қандай да бір сұрақ бойынша шағын рефераттар жазу (қандай тақырып бойынша және қандай сұрақ шешеді);

В) тапсырманы шешу.

Орындалған тапсырмаларды оқытушы тексеріп, бағалайды.

Практикалық сабақтарды өткізу барысында анықталған студенттердің білімі силлабуста көрсетілген тиісті балдық жүйе бойынша бағаланады. Бағалар ағымдағы үлгерім журналына енгізіледі.

Жіберілген сабақ материалдарын студенттер өз бетінше оқып үйренуі керек. Қажет болған жағдайда студенттерді әңгімелесу үшін оқытушы шақырады.

Студенттердің қылмыстық құқық бойынша білімін тексеру сессия кезеңінде емтихан өткізу жолымен жүзеге асырылады.

Емтиханда студент билеттерде жазбаша жауап беру керек сұрақтар алады. Емтихан сұрақтары жұмыс бағдарламасына сәйкес жасалуы тиіс. Сұрақтардың мазмұны мен билеттегі міндеттердің күрделілігі мүмкіндігінше күрделілігіне қарай да, көлеміне қарай да тең болуы тиіс.

Студенттерді емтихан сұрақтарының мазмұнымен таныстыруға болмайды, себебі Сұрақтар мен есептер барлық бағдарламаны қамтымайды. Сондықтан Студенттер бағдарлама бойынша емтихандарға дайындалу керек.

Студенттердің сессиялар арасындағы білімін тексеру практикалық сабақтарда сұрақ қою арқылы жүзеге асырылады. Бұл жағдайларда тапсырмалар тиісті тақырыппен және тапсырмаларды шешумен анықталады. Студенттердің білімін бақылаудың басқа да түрлерін (әңгімелесу, диспуттар, коллуквиум және т.б.) пайдалану керек.

Бақылау нәтижелері осы пән бойынша оқытушылар жүргізетін арнайы журналдарда көрсетіледі.

Мазмұны

зертханалық сабақтардың

1 сабақ. Сот сараптамасын ұйымдастырудың жалпы мәселелері

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Сот сараптамасы органдарында сот сараптамалары мен зерттеулерді ұйымдастыру және жүргізу қағидалары (Қазақстан Республикасы Әділет министрінің 2017 жылғы 27 сәуірдегі № 484 бұйрығымен бекітілген).

2 сабақ. Сот сараптамасын тағайындау және жүргізу

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Сот сараптамасын тағайындау тәртібі
2. Сот сараптамасының объектілері мен әдістері
3. Сот сараптамасы және процеске қатысушылардың іс жүргізу мәртебесі
4. Сот сараптамаларын жүргізудің әдістемелік негіздері.

3 сабақ. Сот сараптамаларын жіктеу

1. Сот сараптамасы ұғымы және маңызы
2. Дәстүрлі сараптама түрлері
3. Сараптаудың дәстүрлі емес түрлері.

4 сабақ. Сараптамалық зерттеудің құрылымы мен кезеңдері

1. Сот-сараптама мекемелерінің құрылымы мен ұйымдастырылуы
2. ҚР заңы " сот-сараптама қызметі туралы " 10.02.2017 ж.
3. Сараптамалық зерттеудің құрылымы мен кезеңдері

5 сабақ. Сот сараптамасы әдістерінің жіктелуі

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Жалпы ғылыми зерттеу әдістері
2. Арнайы зерттеу әдістері
3. Жеке зерттеу әдістері

6 сабақ. Трасологияның теориялық негіздері

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Криминалистикалық трасология пәні
2. Трасологияның негізгі ұғымдары
3. Трасология жүйесі
4. Із түзілу механизмі

7 сабақ. Трасологиядағы Диагностика және сәйкестендіру

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Диагностикалық трасологиялық сараптаманың криминалистикалық мәні мен маңызы. Диагностикалық трасологиялық сараптама шешетін мәселелер
2. Диагностикалық сараптаманы сараптамалық зерттеу сатылары
3. Диагностикалық трасологиялық сараптаманың криминалистикалық мәні мен маңызы. Диагностикалық трасологиялық сараптама шешетін мәселелер
4. Диагностикалық сараптаманы сараптамалық зерттеу сатылары

8 сабақ. Трасологиялық зерттеулер әдістемесінің негіздері

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Трасологиялық сараптама әдістемесінің жалпы ережелері
2. Сараптамалық зерттеу кезеңдері
3. Сарапшы қорытындысының құрылымы мен мазмұны

9 сабақ. Адамның аяғы мен аяқ киімін зерттеу

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Зерттеу нысандары
2. Сараптама шешетін мәселелер
3. Адамның аяғы мен аяқ киімін зерттеу әдістемесі

Сабақ 10. Адам тістерінің іздерін зерттеу

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Зерттеу нысандары
2. Сараптама шешетін мәселелер
3. Адам тістерінің іздерін зерттеу әдістемесі

11 сабақ. Бұзу құралдары мен құралдардың іздерін зерттеу

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Зерттеу нысандары
2. Сараптама шешетін мәселелер
3. Бұзу құралдары мен құралдардың іздерін зерттеу әдістемесі

Сабақ 12. Құлыптарды зерттеу

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Зерттеу нысандары
2. Сараптама шешетін мәселелер
3. Құлыптарды зерттеу әдістемесі

Сабақ 13. Киімнің механикалық зақымдануын зерттеу

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Зерттеу нысандары
2. Сараптама шешетін мәселелер
3. Киімнің механикалық зақымдануын зерттеу әдістемесі

14 сабақ. Пломбалар мен бекіту-пломбалау құрылғыларын зерттеу

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Зерттеу нысандары
2. Сараптама шешетін мәселелер
3. Пломбалар мен бекіту-пломбалау құрылғыларын зерттеу әдістемесі

Сабақ 15. Тұтас бөліктер бойынша анықтауды зерттеу

Талқылау үшін сұрақтар:

1. Зерттеу нысандары
2. Сараптама шешетін мәселелер
3. Бөліктер бойынша бүтіндігін анықтау әдістемесі

Ұсынылатын әдебиеттер:

1. Современные технологии криминалистической техники и тактики: учеб. пособие / под ред. Р.Е. Джансараевой. – Алматы: Қазақ университеті, 2018. - 394 с.
2. Шопабаев Б.А. Основы трасологии: учеб. пособие / под ред. Р.Е. Джансараевой. – Алматы: Қазақ университеті, 2013. - 287 с.
3. Шопабаев Б.А., Сатыбалдинов Д.Д. Криминалистическая техника: учеб. пособие / под ред. Р.Е. Джансараевой. – Алматы: Қазақ университеті, 2014. - 269 с.
4. Шопабаев Б.А. Научные основы криминалистического исследования материалов, веществ и изделий: учеб. пособие / под ред. Р.Е. Джансараевой. – Алматы: Қазақ университеті, 2015. - 294 с.
5. Шопабаев Б.А., Сатыбалдинов Д.Д. Сборник образцов уголовно-процессуальных документов досудебного расследования: учеб. пособие / под ред. Р.Е. Джансараевой. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. - 235 с.
6. Лапин А.В. Криминалистическая экспертиза: курс интенсивной подготовки/А.В. Лапин. – Минск: Тетра Системс, 2006. – 160 с.
7. Россинская Е.Р. Судебная экспертиза в гражданском, арбитражном, административном и уголовном процессе/Е.Р. Россинская. – М.: Норма, 2006. – 656 с.
8. Ищенко Е.П., Топорков А.А. Криминалистика: Научно-практическое пособие –

М., 2010. – 784 с.

9. Гинзбург А.Я., Поврезнюк Г.И., Оганов Н.И. Криминалистика: рекомендации к раскрытию преступлений. – Алматы, 2006. – 352 с.

10. Зинин А.М. Криминалист в следственных действиях. – М., 2009. – 144 с.